

Núm. 136-137 Juliol-Agost 2007. Suplement Guix 336-337

Mirem poesia: llegim imatges a primària

Alba Ambròs, Joan Marc Ramos

ÍNDEX

Introducció.....	3
Objectius i continguts	3
Metodologia	3
Proposta, anàlisi d'activitats i temporització.....	5
Orientacions per a la intervenció.....	6
Recursos didàctics i materials	7
Criteris d'avaluació	7
Material per a l'alumnat.....	9
Poesies	9
Fitxa 0: Pluja salvatge	10
Fitxa 1: Paraules de poesia.....	10
Fitxa 2: Compta versos	11
Fitxa 3: Quadres poètics.....	12
Fitxa 4: Altaveu de poeta.....	13
Fitxa 5: Comparació de poemes.....	13
Fitxa 6: Llapis poètic.....	14
Fitxa 7: Més poesia.....	14

Editora GUIXdos: Mª Jesús Echeverría. Edita Graó d'IRIF, S.L. C/ Francesc Tàrraga, 32-34, 08027 Barcelona. Telèfon redacció 934 080 455, telèfon administració i subscripcions 934 080 464, Fax 933 524 337. Impressió: Imprimeix, D.L.: B-34.303-2002

Material fotocopiable. Se'n recomana l'ampliació al 122% per tal d'aconseguir format DIN A-4

Introducció

«La poesia és l'expressió sublim d'un sentiment, d'una sensació. Podem trobar poesia en moltes de les manifestacions humanes: la música, la pintura, la dansa. Podem tenir un sentiment poètic per la simple contemplació de la naturalesa (un bosc, les aigües d'un rierol, un cel a l'hora del crepuscle...). Tanmateix, en tota manifestació poètica, hi conflueixen dos factors bàsics: la bellesa i l'emoció que desperta en nosaltres». Aquesta definició d'Andreu Bonmatí (1990, p. 74-75) resumeix el fet poètic. Gaudir i descobrir el plaer estètic de la poesia resulta fàcil per als nens i nenes. En canvi, el gènere poètic acostuma a treballar-se poc a les escoles. Algunes veus diuen que la poesia crea respecte, que pot ser provocat pels records de la densitat semàntica i metafòrica d'alguns versos o per la consideració que es tracta d'un gènere culte, difícil de tractar a primària. Sigui com sigui, conscients d'aquesta situació i convençuts de l'espai de llibertat que aporta la poesia, hem dissenyat la present proposta didàctica per delectar l'alumnat de cicle mitjà de primària amb la lectura de textos poètics¹.

La seqüència didàctica que presentem a continuació integra l'ús de les imatges en les estratègies de lectura que tots els lectors i les lectores posem en funcionament quan ens acostem al text poètic. El seu interès principal rau en l'aplicació sistemàtica de diverses estratègies de lectura sobre un mateix poema per aconseguir un producte nou, una traducció visual, que incorpori alhora la comprensió, la interpretació i la valoració del text original realitzada pels propis aprenents lectors de primària. La finalitat darrera consisteix a acostar el gaudi poètic, tant en la seva faceta receptora com en la creadora, al mateix temps que es potencia o s'introdueix l'ús de diverses estratègies lectores per aconseguir-ho.

Aquesta seqüència s'estructura com un projecte de lectura que persegueix la creació d'un producte –un conjunt de làmines– inspirat en el poema que s'està treballant. El procés de la traducció visual del poema és una de les parts que fascina els nens i les nenes, perquè està en sintonia amb el món de la imatge que els envolta

constantment i amb el qual han crescut. Està demostrat que el fet de canviar de llenguatge per explicar un mateix concepte reverteix positivament en la comprensió del missatge.

Finalment, voldríem defensar la potencialitat de la literatura, i en concret de la poesia, per treballar de manera interdisciplinària. En aquest cas concret, ens referim a la del coneixement del medi natural, social i cultural, ja que les poesies seleccionades tracten sobre animals salvatges. És oportú, doncs, combinar els continguts que s'imparteixen a tercer i a quart de primària sobre aquest tema, amb la lectura d'alguns poemes que alternen les característiques dels animals amb els valors de l'ésser humà per tenir-ne cura i conservar-los (vegeu, per exemple, les poesies *L'elefant* i *La girafa* que apareixen a les fitxes per a l'alumnat).

Objectius i continguts

Els objectius de la seqüència didàctica que presentem a continuació es resumeixen en el quadre següent.

Quant als continguts, segons el currículum i d'acord amb les programacions que es duen a terme al Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, hem optat per explicar-los a partir de les tretze competències bàsiques de l'àmbit lingüístic² –dividides en les dimensions de parlar i escoltar, llegir i escriure.

Metodologia

La seqüència didàctica base està pensada perquè els aprenents actuïn amb la màxima autonomia possible, però amb l'ajut i el suport del grup classe i del mestre o la mestra en diferents moments de la seqüència. Així mateix, cada docent, coneixedor del seu context concret, haurà de decidir el grau d'intervenció que oferirà als seus alumnes i adaptar-hi les activitats, o fins i tot les poesies, en funció de les necessitats especials del grup en la seva trajectòria educativa. La interacció entre iguals esdevé fonamental per avançar en la comprensió dels textos, com també en la pluja d'idees inicial i les conclusions fruit de la comparació de poesies i treballs de l'alumnat.

OBJECTIUS DIDÀCTICS

- Fomentar el gust per la lectura del gènere poètic.
- Desenvolupar estratègies de lectura per millorar la competència lectoliterària.
- Introduir la traducció visual dels poemes com una estratègia potent de lectura comprensiva.
- Afavorir l'adquisició i el desenvolupament de l'intertext lector.
- Potenciar el treball comparatiu de textos com a base per desenvolupar la interpretació.
- Fomentar l'aprenentatge per projectes com un tipus d'aprenentatge significatiu de la lectura.
- Treballar en equip.

CONTINGUTS DE L'ÀREA DE LLENGUA DE PRIMÀRIA

Dimensió de parlar i escoltar

- Aportar informació, tan ordenada com sigui possible, sobre esdeveniments, experiències i punts de vista.
- Acompanyar l'expressió oral amb uns altres elements comunicatius no verbals, com ara la gesticulació, la mirada, la postura, el ritme, la intensitat de la veu, l'entonació, etc.
- Adonar-se de les possibilitats lúdiques i expressives del llenguatge en poemes, cançons, jocs de paraules, contes, publicitat i altres creacions literàries.

Dimensió de llegir

- Procurar mantenir una entonació, una velocitat, una pronunciació i un ritme adequats quan es llegeixen textos en veu alta.
- Controlar el procés lector per assegurar una lectura més correcta del que diu el text (preparar-se, mantenir l'atenció, controlar la velocitat, etc.).
- Llegir textos per plaer o per extreure'n informació concreta.
- Tenir uns objectius clars quan es llegeix un text, a fi d'aprofitar-ne més la lectura.

Dimensió d'escriure

- Descobrir la importància d'altres tipus d'expressió gràfica, a més de l'escripta, per expressar idees i sentiments, per comunicar-se de manera més eficaç amb la gent (tècniques plàstiques, dibuixos, imatges, produccions audiovisuals, amb ordinador...).
- Donar valor a una presentació correcta de les produccions personals (llegibles, ordenades, netes, amb revisió prèvia, etc.).

Hem constatat que, en la majoria dels casos, l'originalitat dels productes finals sol anar vinculada al grau d'autonomia i maduració de l'alumnat de cicle mitjà. Això no obstant, cada grup de lectors ha de realitzar la seva lectura i cada professional haurà de descobrir l'ajut que necessita per fer-la, tenint en compte el salt qualitatiu entre aquesta etapa i l'anterior.

Un dels punts fonamentals de la seqüència didàctica és la introducció d'estratègies noves de lectura o la consolidació d'algunes que ja s'havien començat abans, com ara, per exemple, la de l'anticipació. En tots dos casos, és molt recomanable explicar detalladament els objectius de cada activitat i la utilitat de cada estratègia de lectura per aconseguir la comprensió i la interpretació.

En aquesta línia, seguim la idea bàsica (Solé, 1992; Nicet, 2005; Ramos i Ambrós, en premsa) segons la qual el fet d'ensenyar i d'explicitar les estratègies de lectura a l'alumnat augmenta la seva destresa; per tant, hem de preparar els nens i les nenes perquè sàpiguen *quina estratègia* utilitzen en cada moment, *com funciona*, *per què* serà important per a *quan* llegeixin i, finalment, quan és recomanable emprar-la. Insistim en aquest punt perquè, tal com es comentarà a la propera proposta didàctica de poesia per a secundària, hem constatat que la majoria de l'alumnat d'aquesta etapa no sap com, quan ni quines estratègies ha d'utilitzar per resoldre problemes de comprensió lectora, malgrat que fa anys que les treballa. Esdevé imprescindible, doncs, ver-

balitzar en tot moment el perquè de cada acció que emprendrem.

Un cop explicitat el funcionament de cada activitat, el paper fonamental del professorat al llarg de les sessions s'ha de basar a ajudar l'alumnat que reclami més la seva atenció i a resoldre els moments de bloqueig que poguessin sorgir, sobretot en aquells casos en els quals el procés lector no estigui encara ben consolidat.

A manera de conclusió, volem destacar la importància metodològica de treballar intensivament un text per part de l'alumnat a l'aula. Les necessitats del programa ens obliguen, sovint, a presentar un text rere un altre sense deixar cap possibilitat als alumnes perquè se n'apropïïn i el llegeixin literàriament. Programar aquest temps, seqüenciat en moments de lectura, hauria d'ajudar a desenvolupar la capacitat d'observació del detall i de la interpretació dels textos.

Proposta, anàlisi d'activitats i temporització

La primera implicació de treballar amb seqüències didàctiques flexibles és que cada docent haurà de valorar quantes fitxes utilitzarà i quines activitats realitzarà en cada grup classe. En aquesta seqüència, hi apareixen unes activitats bàsiques (essencialment les que contenen les

fitxes 1, la 3, la 5 i la 6) i unes altres de complementàries, que poden ser utilitzades d'acord amb els objectius del moment, del temps de què es disposi i de la interdisciplinarietat amb l'àrea de coneixement del medi natural, social i cultural. Així mateix, es podrà observar que la majoria de fitxes poden ser emprades aïlladament en activitats d'aula per introduir o reforçar determinades estratègies de lectura. En termes generals, la redacció de totes les activitats és molt oberta, a fi de deixar marge als professionals i a les professionals perquè puguin ajustar, ampliar, retallar i adaptar aquells conceptes que considerin més oportuns segons les característiques del grup classe.

Al quadre 1, s'hi relaciona la descripció de les activitats amb les fitxes corresponents i la temporització orientativa, la qual, com acabem de comentar, s'ha de contextualitzar en cada curs i en cada grup.

El docent és qui ha de decidir, en funció del grup i de la seva programació, si considera oportú o no començar la seqüència didàctica amb l'activitat motivadora, que consisteix en una pluja d'idees sobre els animals salvatges. En cas afirmatiu, pot servir de nexa per recordar continguts treballats a l'àrea de coneixement del medi natural (del curs present o dels anteriors). De manera opcional, les fotografies que es demanen

DESCRIPCIÓ D'ACTIVITATS	ACTIVITATS	TEMPORITZACIÓ
Activitat motivadora	Fitxa 0: Pluja salvatge	1 o 2 sessions
Activitats adreçades a aconseguir una impressió inicial del text	Fitxa 1: Paraules de poesia	2 sessions
	Fitxa 2: Compta versos	
Activitats adreçades a millorar la comprensió del poema	Fitxa 3: Quadres poètics	3 o 4 sessions
	Fitxa 4: Altaveu de poeta	
Activitats per interpretar el text de manera global	Fitxa 5: Comparació de poemes	1 sessió
Activitats d'avaluació	Fitxa 6: Llapis poètic	1 sessió
Activitats d'ampliació	Fitxa 7: Més poesia	3 sessions

a l'alumnat poden servir per elaborar un mural a classe.

Les dues primeres activitats cerquen que els nens i les nenes es familiaritzin amb el text i es fixin en la impressió inicial que els ha produït. La primera fitxa té com a objectiu que les estratègies de descobriment del lèxic, del subratllat i de la paràfrasi ajudin a tenir unes expectatives de significació del text. Això no obstant, és molt important paular les activitats segons el moment i el nivell del curs en el qual estiguem. Per posar-ne un exemple, pensem en la tècnica del subratllat, que pot ser més pausada o més lliure en funció del treball previ que haguem realitzat amb l'alumnat. Hem de tenir en compte que si l'estratègia s'hi introdueix per primera vegada, requerirà molta més dedicació i atenció per part de la mestra o el mestre dintre de tota la seqüència. La segona fitxa, amb el títol Compta versos, aborda el tema de la forma, tan reconeixible pels nens i les nenes i tan essencial en el gènere poètic. Per il·lustrar-ho millor, citem la definició que la Maria, una nena de nou anys de quart de primària, escrivia sobre la poesia: «Uns versos curts amb paraules que rimen i que t'expliquen coses». Sobre aquest punt, el de la rima, ens agradaria precisar que no totes les poesies tenen rima consonant, perquè ens ha semblat oportú mostrar-ne també unes altres possibilitats. Malgrat això, insistim en el fet que els conceptes que es proposen treballar sobre la mètrica i la rima s'han d'ajustar als coneixements previs de l'alumnat, ja que s'introdueixen en aquesta etapa d'educació primària.

Les fitxes 3 i 4 constitueixen la base del treball i persegueixen que els lectors es fixin en els detalls. Traduir visualment i recitar correctament requereix una observació detallada del text, que va més enllà de la impressió inicial de les fitxes anteriors. Òbviament, aquestes activitats impliquen un temps més llarg de realització del projecte a classe. Un cop acabat el projecte, esdevé indispensable reflexionar sobre el procés i verbalitzar què s'ha entès del poema. Amb aquesta intenció, dissenyem les activitats de les fitxes 5 i 6 de comprensió i avaluació, respectivament. Seria desitjable que el resultat dels projectes fos compartit per tot el grup, perquè serà

justament en aquest moment quan cadascú el podrà defensar amb l'ajut de l'activitat tretze de la sisena fitxa. El fet de preparar una exposició amb tots els treballs realitzats, ha estat una mesura positiva i retroalimentadora de l'esforç realitzat, ja que permet compartir-lo amb la resta de la comunitat escolar.

A la fitxa de treball 7, hi hem afegit un grapat de tasques d'ampliació, la realització de les quals dependrà de la programació de l'assignatura i del temps que hi vulguem dedicar. Ens agradaria ressaltar la inclusió de dos exercicis (el 14 i el 16) que requereixen la consulta de pàgines web per poder ser realitzats i per ajudar a desenvolupar la competència digital i el tractament de la informació que es detalla a la LOE.

Orientacions per a la intervenció

La motivació per part del professorat és fonamental per aconseguir que la seqüència didàctica tingui èxit. Al seu torn, podem afirmar que la motivació de l'alumnat està gairebé assegurada quan s'explica que es realitzarà una exposició amb les traduccions visuals que hagin fet. La interacció entre el docent i el grup classe esdevé fonamental per marcar les pautes generals abans de començar cada activitat. Malgrat això, la combinació de la feina individual –per exemple: en la primera i en la segona fitxa– amb la feina per parelles –fitxa 5 s'alterna al llarg de tota la seqüència. Per treballar poemes de manera cooperativa, és convenient pensar abans quines dues o tres poesies formaran grup i indicar-ho amb una lletra o amb un símbol al text, tal com es veurà a la nostra proposta. En alguns casos, tal com passa a les fitxes 3 i 4, existeix més flexibilitat a l'hora de realitzar la tasca. En grups acostumats a actuar de manera cooperativa i amb una dinàmica positiva quan es realitzen aquestes experiències, es pot començar directament la tasca per parelles o, fins i tot, per petits grups i amb els altres dos textos. Cada docent haurà de decidir què és el més beneficiós d'acord amb el seu context.

El nombre de poemes que podem repartir a l'aula depèn de la quantitat d'alumnes que tinguem i dels objectius que ens haguem marcat

per realitzar la seqüència didàctica. Això justifica que tothom pugui treballar amb el mateix text o que es disposi de diverses poesies. Això no obstant, ens agradaria incidir en el fet que una de les estratègies que proposem per facilitar la interpretació global del text és la comparació de poemes, per la qual cosa aconsellem que, com a mínim, es treballi amb dues poesies diferents a classe.

El darrer aspecte que ens resta per comentar concerneix la traducció visual. Com en qualsevol activitat d'aula, cal preveure que les nenes i els nens tenen uns ritmes de realització molt diferents, per aquest motiu, la temporització és variable. Les activitats d'ampliació poden ajudar a harmonitzar aquestes situacions. El producte final d'aquesta activitat es pot observar en l'exemple que mostrem, realitzat per la Núria, una nena de vuit anys de tercer de primària. Així mateix, és il·lustratiu perquè s'hi veu clarament que el criteri que cal seguir per decidir quina informació del poema es tradueix visualment, no ha de ser només l'estrofa, sinó que un vers, o més d'un, també pot traduir-se pel seu significat.

Recursos didàctics i materials

En aquest article, hi presentem sis textos poètics a manera d'exemple (vegeu-ne les activitats corresponents en les fitxes de treball), però ja hem argumentat que l'activitat es pot dur a terme amb més o menys poesies. L'ordre en el qual s'han presentat, respon a una gradació de més fàcil a més difícil, segons si s'aplica a tercer de primària o a quart.

Totes les poesies triades pertanyen a tres autors en concret, els quals parteixen d'una llarga trajectòria com a escriptors de literatura infantil i juvenil. *Bestiari* és el llibre de poesia de Josep Carner, mentre que *Degotall de poemes* i *Serpentines de versos* pertanyen a Joana Raspall i *Estimades feres* a Ricard Bonmatí. Els títols poètics tracten temes que són propers a la mainada d'aquesta edat, com ara, els animals. Hem triat aquests llibres perquè hi ha un gran nombre de poesies que es poden treballar de manera complementària a causa de la relació temàtica que ofereixen, així podrem afavorir l'estratègia de

comparació de poemes. D'aquesta manera, completem i ampliem l'oferta poètica d'alguns llibres de text per a aquesta etapa pedagògica.

Criteris d'avaluació

Com a la majoria de les accions educatives, el professorat haurà de contemplar l'avaluació formativa al llarg de totes les sessions que ocupin la unitat didàctica, per això recomanem recollir les fitxes per realitzar els suggeriments que consideri oportuns. La majoria d'activitats estan entrelaçades, amb la qual cosa es pot observar fàcilment l'evolució de cada grup d'alumnes o d'un alumne en particular. Aquest seguiment i l'observació de les fitxes ens aportaran molta informació per realitzar l'avaluació del desenvolupament i l'aplicació de les estratègies de lectura, com també sobre l'actitud de l'alumnat enfront de la seqüència didàctica.

Paral·lelament, caldrà lliurar la traducció visual per exhibir-la. L'avaluació del producte final girarà al voltant de diversos factors:

- La riquesa de signes que l'alumnat hagi utilitzat per donar forma a la traducció visual del poema (imatges, dibuixos, text...), partint del disseny previ del guió il·lustrat.
- L'adequació de tots aquests signes al text original. En aquest sentit, esdevé de vital importància observar si els signes que aporta l'alumnat fan referència a elements puntuals o parcials del text, o si, per contra, ofereixen una visió global de les diferents parts del poema. A més, cal observar detingudament si el producte simplement mostra una comprensió literal del text, si hi apareix algun aire d'interpretació o, fins i tot, si aquesta nova lectura aporta una valoració crítica del text original.
- La cohesió del producte final. Cal observar si s'ha realitzat una suma de dibuixos i de textos inconnexa –millors o pitjors– o si la producció té una entitat pròpia i esdevé significativa per als possibles espectadors. Aquesta avaluació del producte es pot complementar amb la lectura de les activitats 5 i 6, que aporten moltes pistes sobre el nivell de comprensió i d'interpre-

tació que s'ha aconseguit del poema en qüestió. Lògicament, la perspicàcia de cada professional li servirà per detectar aquests matisos, que no es diferencien gaire de qualsevol exercici d'anàlisi d'un text literari.

Notes

1. Les estratègies de lectures que es proposen a la seqüència didàctica, com també la majoria de les activitats, són adaptables per al cicle superior de primària.
2. <www.conc.es/ensenyament/bages/cne_llenques.doc>.

Referències bibliogràfiques

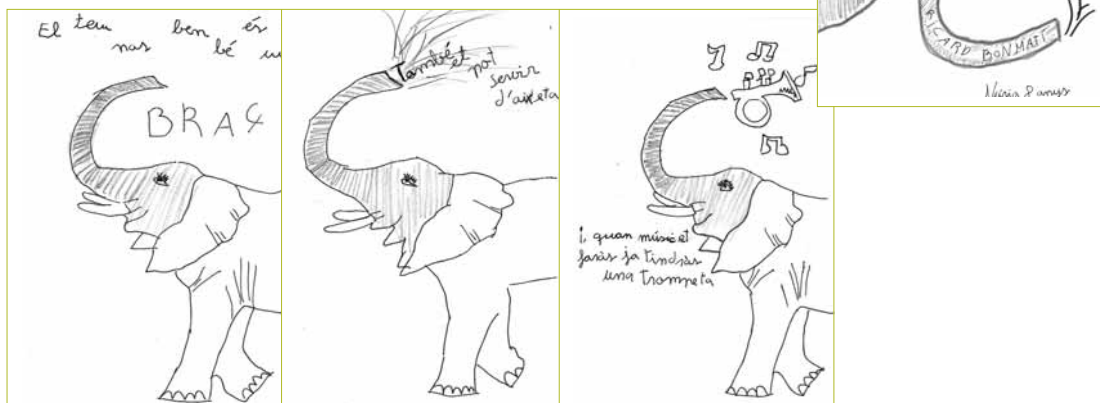
- AMBRÓS, A. (en premsa): «La traducció visual como estrategia interpretativa de poemas». Comunicació presentada al IX Simposio Internacional de la SEDLL: La lengua escrita. Logronyo, novembre de 2005.
- BONMATÍ, R. (1990): *Estimades feres (Bestiari)*. Barcelona. Bruño.
- CARNER, J. (1988): *Bestiari*. Barcelona. Barcanova.
- CASAS, L. (2001): *Poemes i cançons. Bestiari II*. Sergi Mora. Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, CD.

- DESCLOT, M. (1992): *Bestiari de la Clara*. Barcelona. Baula.
- NICET, B. (2005): «Pistes pour une rémediation en lecture dans l'enseignement secondaire». *Enjeux*, núm. 63, p. 77-96.
- LARREULA, E. (1995): *Bestiari*. Barcelona. Bruño.
- PERE QUART (1997): *Bestiari*. Barcelona. La Galera-Proa.
- PRATS, M. (2000): «El patrimoni rimat a les portes del nou mil·lenni». *Faristol*, núm. 37, p. 8-15.
- PRATS, M. (1994): «Notes sobre poesia per a infants». *Temps d'Educació*, núm. 12. Barcelona. UB.
- RAMOS, J. M.; AMBRÓS, A. (en premsa): *Estratègies de recepció del text poètic para el alumnado de la ESO*.
- RASPALL, J. (2000): *Serpentines de versos*. Barcelona. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- RASPALL, J. (1996): *Bon dia, poesia*. Barcelona. Baula.
- SOLÉ, I. (1992): *Estratègies de lectura*. Barcelona. Graó.
- XIRINACS, O. (2004): *Marina i Cavall de mar*. Barcelona. Barcanova.
- Pàgina web sobre poesia en diferents idiomes i sobre temàtiques variades: <www.viulapoesia.com/>.

Material per a l'alumnat

	(A) ELEFANT/GIRAFA	(B) ELEFANT/GIRAFA	(C) ELEFANT/GIRAFA
POESIES	Salut i alegria. Jo só l'elefant, el forçut més gran que la terra cria. Tinc una estatura...! Qui més s'expandí, al davant de mi sembla criatura. Per plans i muntanyes duc al meu davant la trompa, dansant entre dues banyes. Bé em faria trist de perdre-la un dia, però pel que he vist mai no s'esgarria. I en pena o en pompa redreçat o cot, arribo amb la trompa gairebé pertot. (Josep Carner: <i>Bestiari</i>)	Xino-xano, l'elefant gronxa la trompa mentre camina, gronxa la trompa banzim-banzam. –Què en vols fer, d'un nas tan llarg? –li diu burleta la mareselva des de la reixa que tanca el parc. –Com que no em puc enfilat per collir fulles ni agafar fruita, aquest nas trompa serveix de mà. I també alguna vegada si una flor simple com ara tu, del nas, se'n fum, d'una ensumada, de cop, la deixo sense perfum. (Joana Raspall: <i>Degotall de poemes</i>)	El teu nas ben bé és un braç, també et pot servir d'aixeta i, quan músic et faràs, ja tindràs una trompeta! (Ricard Bonmatí: <i>Estimades feres</i>)
	És, la girafa, més alta que no cap més rumiant; des del dia que va néixer s'anà estirant, estirant. La seva cua davalla sens tocar res de massís, i son coll s'enlaira sempre com d'enyor d'un paradís. Contemplativa onsevulla, oblidant cingles i esculls, sa boca va més enlaire que les orelles i els ulls. –Quan, de cop, es tiri a córrer, ningú no l'atenyerà llevat d'un tret o sageta del cobejós Àfrica. (Josep Carner: <i>Bestiari</i>)	La girafa voldria un collaret, però és exigent i presumida; diu que l'un li va ampla, i l'altre, estret. –No hi ha algú que me'l pugui fer a mida? Una mona, al peu d'un datiler, l'hi vol fer trenant fulles de palmera: –Abaixa el cap i te l'emprovaré; em sembla que ha d'anar-te de pri- mera. S'hi acostava, la girafa, a poc a poc, olora el vent i estira el coll enlaire: –Collar de fulles? Ecs! Llença'l al foc! I es menja els dàtils, que fan bona flaire. (Joana Raspall: <i>Serpentines de versos</i>)	Tinc el cap a dalt de tot per menjar les fulles altes; quan l'estómac vol fer un rot: ascensor cap a les galtes! El problema és quan tinc set i veig aigua enmig d'herbotes: haig de fer baixar el capet i haig d'eixarrancar les potes! (Ricard Bonmatí: <i>Estimades feres</i>)
<i>Nota.</i> Tant el <i>Bestiari</i> d'en Pere Quart, com el <i>Bestiari</i> d'Enric Larreula contenen poemes dedicats a aquests mateixos animals, l'elefant i la girafa. Si es creu oportú, s'hi poden afegir o substituir-los amb els que s'han escollit per fer aquesta activitat.			

Exemples de traducció visual elaborats per una alumna de 8 anys.

Fitxa 0. Pluja salvatge

1. Busquem fotografies sobre animals salvatges. Amb les imatges, fem una pluja d'idees sobre què n'hem trobat i què en sabem, d'aquests animals.

2. Ara agruparem tot el que hem dit segons si tenen característiques comunes.

Per exemple, si hem dit «tigres, elefants i girafes», veiem que tots aquests animals són mamífers, per tant, escriurem el nom dins d'un requadre i, a sota, hi copiarem totes les paraules del mateix grup.

animals mamífers			
tigres	_____	_____	_____
elefants	_____	_____	_____
girafes	_____	_____	_____

3. Un cop acabada la classificació, reflexionem amb el mestre o la mestra sobre si tots els grups que hem omplert defineixen el tema triat. En cas contrari, caldrà afegir-hi el que considerem oportú.

Fitxa 1. Paraules de poesia

1. Llegeix atentament el títol del poema que t'ha tocat i escriu totes les paraules que et vinguin al cap.

Títol del poema:

Paraules que se t'acudeixen:

2. Aprenem paraules noves:

- Cerca totes les paraules de la poesia que no sàpigues què volen dir i copia-les a la columna titulada «Paraula desconeguda».
- A continuació, pensa unes altres paraules de la mateixa família i anota-les a la columna central.
- Rellegeix el vers anterior i el posterior de la paraula que no saps.
- Entens ara el significat de la paraula desconeguda? Si és que sí, copia'l a la columna titulada «Definició». Si és que no, busca-la al diccionari i després copia-la també a la mateixa columna.

3. Subratlla en el poema les paraules que consideris importants per entendre'n el significat.

Paraula desconeguda	Unes altres paraules de la mateixa família	Definició

4. Explica, amb les teves paraules, què diu el poema. Sempre que sigui possible, procura fer-ho per estrofes, perquè serà més fàcil.

Fitxa 2. Compta versos

5. Copia l'última paraula dels quatre o sis primers versos del poema en el quadre que tens a sota. Escull un color clar i pinta'n la síl·laba tònica. Llegeix, a poc a poc, totes les síl·labes pintades i mira si hi ha rima o no.

Vers primer	
Vers segon	
Vers tercer	
Vers quart	
Vers cinquè	
Vers sisè	

6. Copia els tres primers versos del poema i separa'n les síl·labes.

.....

.....

.....

7. Completa el quadre següent sobre la mètrica:

Nombre de versos del poema:		Té rima? En quins versos n'hi ha?:	
Nombre d'estrofes del poema:		Cada vers, té el mateix nombre de síl·labes que l'anterior?:	

Fitxa 3. Quadres poètics

8. Aquesta activitat consisteix a realitzar la traducció visual del poema, és a dir, explicar-ne el sentit a través d'imatges.

Seguirem la línia d'un guió il·lustrat, igual que al cinema, com si fos un esborrany per ajudar-nos a pensar el que després dibuixarem a les làmines.

- A la columna de la dreta, copia-hi l'estrofa o els versos que decideixis traduir visualment.
- A l'altra columna, dibuixa-hi o explica-hi les imatges per realitzar-ne la traducció.

GUIÓ IL·LUSTRAT DEL POEMA...	
Làmina* Imatges	Text. Estrofa o versos que s'explicaran mitjançant imatges

* Aquesta estructura s'ha d'anar repetint segons les estrofes que tingui el poema.

Fitxa 4. Altaveu de poeta

9. Ara prepara la recitació del poema amb l'ajut de la teva mestra o del teu mestre.

Per recitar un poema, l'hem de conèixer molt bé i saber què ens comunica en cada moment. La preparació de la recitació es pot realitzar en dues fases:

Fase A	Situar les pauses: ▪ Pauses <i>breus</i> (ens aturem, però no agafem aire).▪ Pauses <i>llargues</i> (agafem aire).
Fase B	Marcar els moments destacats amb l'entonació: ▪ Canvi de velocitat: llegir ràpid, normal o a poc a poc.▪ Canvi de to: apujar el to de veu o abaixar-lo.▪ Marcar clarament les preguntes i les exclamacions.

- Tenint en compte les explicacions anteriors, marca, a la primera estrofa o grup de versos del teu text, les pauses breus de color groc (/) i les pauses llargues de color verd (/ /).
- Amb un retolador fosforescent, subratlla un moment del poema en què practicaràs una entonació ràpida, que marcaràs amb una R, i un altre moment en què aniràs més lent, que marcaràs amb una L. Llegeix-lo en veu alta i comenteu els efectes que produeix sentir les diferents recitacions.

Fitxa 5. Comparació de poemes

10. Conjuntament amb els teus companys i companyes, trebal·leu en equip dos o tres dels poemes per explicar-ne breument el significat.

Poema 1:	
Poema 2:	

11. Inventeu-vos un títol diferent per a cada poesia.

Títol original	Títol diferent

12. Mireu i llegiu els dos poemes una altra vegada i fixeu-vos si coincideixen en algun dels punts que apareixen escrits a la columna central. Quan coincideixin, hi poseu un vist (v), i quan no coincideixin, una creu (x).

Coincideixen	Criteris	No coincideixen
	Títol	
	Tema que explica	
	Vocabulari	
	Nombre de versos	
	Rima	

Fitxa 6. Llapis poètic

13. Torna a mirar la teva traducció visual, realitzada a l'activitat 3, per reflexionar sobre el que has expressat en cada làmina i acaba les frases incompletes del quadre següent:

Làmina primera, segona, tercera, quarta
Els dibuixos que he fet representen
Els he pintat així perquè
He copiat l'estrofa o els versos d'aquesta manera perquè
El que més me n'agrada és
El que en canviaria és

Cal repetir aquesta estructura segons les estrofes que tingui el poema i les làmines que s'hagin realitzat.

Fitxa 7. Més poesia

14. Busca informació sobre l'autor de la teva poesia i escriu una fitxa que contingui la informació següent: nom i cognoms, fotografia, estudis, feina i el títol d'algunes obres que hagi escrit que et cridin l'atenció.

Pots consultar aquestes adreces per trobar-hi informació:

Josep Carner: www.escriptors.com/autors/jcarner/index.html.

Joana Raspall: www.viulapoesia.com/pagina_7.php?tipus=1&subtipus=1&itinerari=4&idpoema=123.

Ricard Bonmatí: www.ricard-bonmati.tk/.

Nom i cognoms:

Estudis:

Feina:
Obres que ha escrit i que m'agradaria llegir-ne:

15. A part dels poetes anteriors, trobem uns altres escriptors catalans que han estat interessats a escriure sobre animals ben diversos, obres que, de manera general, s'anomenen bestiaris. Per aprendre'n una mica més, et proposem que cerquis algun poema dels següents:

- CASAS, L. (2001): *Poemes i cançons. Bestiari*. Barcelona. Publicacions Abadia de Montserrat, CD.
- DESCLOT, M. (1992): *Bestiolar de la Clara*. Barcelona. Baula.
- LARREULA, E. (1995): *Bestiesari*. Barcelona. Bruño.
- PERE QUART (1997): *Bestiari*. Barcelona. La Galera-Proa.
- XIRINACS, O. (2004): *Cavall de mar*. Barcelona. Barcanova.

16. Com és el so d'un elefant? Escolta'l a la pàgina web següent, imita'l i procura d'escriure'n el so: presencias.net/indpdm.html?http://presencias.net/paseo/animal.html.

Un dels poemes diu que s'assembla a una trompeta. Hi estàs d'acord?

Recorda que, quan imitem el so dels animals o uns altres sons a través de les lletres que fem servir per escriure, construïm onomatopeies. En un dels poemes de l'elefant en surten, busca-les!

So de l'elefant:

Onomatopeies d'un poema de l'elefant:

Sabies que les girafes no tenen cordes vocals? Podran fer sons?.....

17. Tu ets poeta! Esciu una poesia sobre l'animal que has treballat en el poema. Inventa't una estrofa de quatre versos que tinguin rima. Si ho vols, hi pots afegir onomatopeies.

.....
.....

18. Tria la traducció visual d'un company o d'una companya que hagi treballat el mateix poema que tu, escriu una frase amb el que més t'hagi agradat del que ha fet i una altra amb el que en canviaries.

.....
.....

19. Enric Larreula comença el seu llibre *Bestiesari* fent una dedicatòria als nens i nenes. Llegeix-la i subratlla'n les coses que t'han passat durant les sessions de poesia.

Per a tu

*Per a tu, perquè t'hi diverteixis,
perquè vegis que la llengua no és només
un conjunt de regles gramaticals
que cal aprendre per aprovar els exàmens,
sinó també un element importantíssim
que serveix per riure, per passar-s'ho bé,
per jugar amb les formes, amb les paraules,
i amb els sons, per buscar dobles sentits,*

*per aprofitar les frases fetes, per trobar un acudit,
per entretenir-se amb les comparacions, les
exageracions, i amb tot allò que pot ser motiu
de joc i tabola.
Perquè vegis que al capdavant una llengua també
pot servir per riure i ser feliç.*

(Enric Larreula: *Bestiesari*)